

BLOG PROFESOR GERTRUDY KRYSTYNY ŚWIDERSKIEJ

Rachunkowość, sprawozdawczość finansowa, rachunek kosztów, controlling

Czy specjaliści rachunkowości zarządczej mogą skłonić zarządzających do wytwarzania wyrobów przyjaznych środowisku i społeczeństwu?

Dlaczego cena produktu, który ma gorszy wpływ na środowisko jest niższa od ceny jego odpowiednika, który wyrządza mniej szkód. Czy przy kalkulacji kosztu stanowiącego podstawę ustalania ceny uwzględniamy koszty środowiskowe i społeczne.

Realny wpływ na zrównoważone praktyki biznesowe może mieć dysponowanie przez zarządzających informacją o kosztach całego cyklu życia produktów wprowadzanych na rynek. Informacje te są potrzebne decydentom do zidentyfikowania wpływu podjętej decyzji o wprowadzeniu wyrobu lub usługi na rynek w wymiarze środowiskowym, społecznym i ekonomicznym. Dzięki wykorzystaniu rachunkowości zarządczej przy projektowaniu produktów i wprowadzaniu na rynek przyjaznych środowisku i społeczeństwu, można uzyskać informacje o kosztach w okresie życia wyrobu począwszy od pozyskania surowców, przez produkcję, użytkowanie, przetwarzanie po wycofanie z eksploatacji, recykling, aż do ostatecznej likwidacji (tj. „od kołyski do grobu”) lub ponownego wykorzystania (tj. „od kołyski do kołyski”). Właściwym podejściem do kalkulacji kosztów wyrobów, integrującym aspekty środowiskowe, społeczne i kosztowe jest koncepcja rachunku kosztów cyklu życia, w którym sumuje się koszty w całym okresie życia produktu. Koncepcja ta wymaga opracowania nowego narzędzia łączącego ocenę cyklu życia (*Life Cycle Assessment-LCA*)¹ i rachunek kosztów cyklu życia oraz zaangażowania specjalistów różnych dziedzin. Umiejętności i etyczne zaangażowanie specjalistów ds. rachunkowości zarządczej stawiają ich na czele wdrażania

¹ W czerwcu 2009 została Polska wersja Normy Europejskiej EN ISO 14040:2009.

celów postawionych przed rachunkiem kosztów cyklu życia produktu.

Kalkulacja planowanych kosztów cyklu życia ma za zadanie prawidłowo oszacować przyszłe koszty nowego produktu. Dobrze sprawdzają się tutaj rozwiązania bazujące na procesowym rachunku kosztów, co wynika z faktu, iż opracowanie, wdrożenie, produkcja, dystrybucja oraz likwidacja produktu są kluczowymi procesami, zachodzącymi kolejno w cyklu życia produktu. Modelem zbudowanym na zasadach podejścia procesowego do ustalania kosztów całego cyklu życia produktu począwszy od pozyskania surowców, przez produkcję, użytkowanie, przetwarzanie po wycofaniu z eksploatacji, recykling, aż do ostatecznej likwidacji/lub ponownego wykorzystania, jest obiektowy rachunek kosztów cyklu życia produktu. Zastosowanie obiektowego rachunku kosztów cyklu życia produktu pozwoliłoby na ustalanie kosztów innowacyjnych produktów, które nie przyczyniają się do zwiększenia stężenia negatywnych substancji w ekosferze, nie przyczyniają się do wzrostu degradacji ziemskich systemów, nie podważają ludzkiej zdolności do spełnienia własnych potrzeb.

Obiektowy rachunek kosztów życia produktu mógłby także znaleźć zastosowanie przy przygotowaniu oferty w ramach zamówień publicznych. Nowelizacja ustawy Prawo zamówień Publicznych z 2019 roku wprowadziła art. 91 ust. 3b-3d, zgodnie z którymi kryterium kosztu można określić na podstawie kosztu w cyklu życia produktu, którego definicję zawiera Dyrektywa klasyczna 2014/24/UE w art. 2 pkt 20, zgodnie z którym cykl życia to wszystkie kolejne lub powiązane ze sobą etapy, w tym działania badawczo-rozwojowe, które należy wykonać, produkcja, obrót i jego warunki, transport, użytkowanie i utrzymanie w całym okresie istnienia produktu lub obiektu budowlanego lub świadczenia usługi lub nabycia surowca lub wytworzenia zasobów po wywóz, usunięcie i zakończenie obsługi lub użytkowania.

Badania EY „Barometr Ujawnień Ryzyka Klimatycznego” przeprowadzone w 2021 roku w 1100 spółkach w świecie, w tym 59 w Polsce, wykazały rosnące znaczenie kwestii klimatycznych w zarządzaniu przedsiębiorstwem. Biznes jest coraz bardziej świadomy powagi sytuacji. Wzrasta popyt na dobra i usługi przyjazne środowisku.

Duże znaczenie dla zwiększenia skuteczności strategii zarządczych w kierunku zmniejszenia obciążeń środowiskowych ma odpowiednia informacja o zasobach przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwa produkcyjne swoją działalność opierają na możliwości dostępu do zasobów przyrodniczych, bez których niemożliwe byłoby przeprowadzenie całego cyklu produkcyjnego. W związku z tym

korzystają z surowców naturalnych, takich jak zasoby wodne, powietrze, paliwa kopalne. Jednocześnie podczas prowadzonego procesu produkcji wytwarzane są zanieczyszczenia komponentów przyrodniczych.

Podejście zasobowe w rachunkowości zarządczej pozwala na uzyskanie informacji o tym które zasoby wykorzystywane na przykład w produkcji wyrobów zużywają najwięcej energii, czy wody i stanowią duże obciążenie dla środowiska. Pozwala to na zidentyfikowanie rozwiązań mających na celu wyeliminowanie i zmniejszenie uzależnienia od niekorzystnych metod przemysłowych, takich jak rozległa zależność energetyczna, która skutkuje uwalnianiem szkodliwych emisji dwutlenku węgla. W celu zmniejszenia niekorzystnych skutków emisji dwutlenku węgla, wiele organizacji wykorzystuje odpowiednie narzędzia rachunkowości do identyfikacji wkładu organizacji do emisji dwutlenku węgla i rozwiązań pozwalających na jego zmniejszenie. W tym kontekście w wielu badaniach uznano znaczący wkład rachunkowości zarządzania emisjami, która pomaga firmom rejestrować i określać ilościowo ich bezpośredni i pośredni wkład w toksyczne emisje.

Niezbędnym narzędziem do zainspirowania kierownictwa przedsiębiorstwa do rozpoznawania i ograniczania szkodliwych dla środowiska praktyk jest przygotowanie informacji o kosztach cyklu życia nowych produktów uwzględniających aspekty środowiskowe, społeczne i ekonomiczne.

Niewątpliwie, globalne wyzwania związane z dążeniem do zrównoważonego rozwoju, spowodują gruntowne zmiany w systemie rachunkowości zarządczej i wpłyną na zakres informacji dostarczanych zarządzającym przedsiębiorstwem.